

- دریافت مقاله: ۸۲/۱۲/۲
- ارسال به داوران:
 - ۱) ۸۲/۱۲/۲۶
 - ۲) ۸۲/۳/۱۲
 - ۳) ۸۲/۳/۱۲
 - ۴) ۸۴/۶/۲۳
- دریافت نظر داوران:
 - ۱) ۸۳/۱/۲۵
 - ۳) ۸۳/۳/۲۷
 - ۴) ۸۴/۲/۲۷
- ارسال برای اصلاحات:
 - ۱) ۸۴/۱۰/۱۳
 - ۲) ۸۵/۱۰/۵
 - ۳) ۸۶/۳/۹
- دریافت اصلاحات:
 - ۱) ۸۴/۱۱/۳۰
 - ۲) ۸۵/۱۱/۷
 - ۳) ۸۶/۷/۲۵
- ارسال به داور نهایی:
 - ۱) ۸۴/۱۲/۶
 - ۲) ۸۵/۱۲/۲
 - ۳) ۸۶/۷/۳۰
- دریافت نظر داور نهایی:
 - ۱) ۸۵/۱۰/۲
 - ۲) ۸۶/۳/۷
 - ۳) ۸۶/۹/۱۰
- بذش مقاله: ۸۶/۹/۱۱

Scientific-Research
Journal of
Shahed University
Fourteen Year
No. 27
2008

دوماهنامه علمی - پژوهشی
دانشگاه شاهد
سال چهاردهم - دوره جدید
شماره ۲۷
اسفند ۱۳۸۶

کارآیی بیرونی شاخه فنی و حرفه‌ای آموزش متوسطه شهرستان شهرکرد بر مبنای دو شاخص اشتغال و ادامه تحصیل فارغ‌التحصیلان

نویسندگان: دکتر مصطفی شریف^۱، محمد نیکخواه*^۲ و محمدرضا نیلی^۳

۱. استادیار دانشگاه اصفهان

۲. دانشجوی دکترای برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه اصفهان

۳. عضو هیأت علمی، دانشگاه اصفهان

* E-mail: m.nikkhah2@yahoo.com

چکیده

نیروی انسانی کارآموده یکی از عوامل تعیین‌کننده رشد و توسعه کشورها به حساب می‌آید. آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای از بخش‌های مؤثر در تربیت نیروی انسانی ماهر و نیمه ماهر است. بررسی کارآیی بیرونی این آموزش‌ها برای تمامی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزشی حائز اهمیت است، از این‌رو، تحقیق حاضر به بررسی کارآیی بیرونی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۸۰ پرداخته است و شاخص‌های مورد بررسی تحقیق، نرخ اشتغال فارغ‌التحصیلان بر حسب نوع و محل اشتغال و نرخ پذیرفته شدن در مراکز آموزش عالی بر حسب مقاطع و مراکز تحصیلی بوده است. روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی و جامعه آماری آن تمامی فارغ‌التحصیلان چهار دوره آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد به تعداد ۲۳۴۶ نفر (ورودی سال‌های تحصیلی ۷۶-۱۳۷۵؛ ۷۷-۱۳۷۶؛ ۷۸-۱۳۷۷ و ۷۹-۱۳۷۸) بوده است؛ نمونه تحقیق بر مبنای فرمول برآورد حجم نمونه، ۴۰۰ نفر برآورد شده و با استفاده از نمونه‌گیری متناسب با حجم هر طبقه، به صورت تصادفی انتخاب شده‌اند. برای شناسایی فارغ‌التحصیلان و دستیابی به آنان و کسب اطلاعات، از پرونده‌های تحصیلی استفاده شده است. ابزار گردآوری داده‌های پژوهش، یک فرم مصاحبه با فارغ‌التحصیلان (بر مبنای پرسشنامه بسته پاسخ) بوده است که روایی محتوایی آن توسط چند تن از اعضای هیئت علمی دانشگاه مورد تأیید قرار گرفته است و پایایی آن با آلفای کرانباخ، ۰/۷۸ به دست آمده است. برای تحلیل اطلاعات حاصله از آزمون و تعیین شدت وابستگی احتمالی بین متغیرها، از ضریب فای و کرامر استفاده شده است. یافته‌های تحقیق نشان داده که نرخ پذیرفته شدن فارغ‌التحصیلان نمونه آماری در مراکز آموزش عالی ۵۵/۸ درصد و نرخ اشتغال فارغ‌التحصیلان ۲۴/۸ درصد بوده است. آزمون نشان داد که اشتغال فارغ‌التحصیلان مستقل از فارغ‌التحصیل شدن آنان از آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان نبوده است، اما میزان پذیرفته شدن آنها به مراکز آموزش عالی، مستقل از فارغ‌التحصیل شدن آنان از آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان بوده است. با توجه به پایین بودن نرخ اشتغال فارغ‌التحصیلان و عدم تناسب رشته تحصیلی شاغلان با اشتغال آنان، پیشنهاد می‌شود که سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزشی این گونه آموزش‌ها، با مطالعه و تحقیق کافی در مورد نیازهای خاص و تغییرات بازار کار استان، به طراحی و اجرای این آموزش‌ها بپردازند و با توجه به آنها تغییرات لازم و متناسب را در رشته‌های مختلف شاخه متوسطه فنی و حرفه‌ای به وجود آورند تا امکان جذب و اشتغال مرتبط فارغ‌التحصیلان فراهم شود.

کلید واژه‌ها: کارایی بیرونی، نرخ اشتغال، نرخ پذیرفته شدن در آموزش عالی، آموزش فنی و حرفه‌ای، شهرکرد

اساسی برای رسیدن به رشد و توسعه اقتصادی برنامه‌ریزی صحیح برای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای است [۳].

آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای عبارت است از سازماندهی برنامه‌های آموزشی به صورت تشکیل دوره‌های تحصیلی خاصی که به طور مستقیم با آماده‌سازی افراد برای اشتغال در مشاغل مورد نیاز فعلی و آینده، پس از فارغ‌التحصیلی و کسب مدرک تحصیلی ارتباط دارد. محتوای این برنامه‌ها قابلیت محور است و به گونه‌ای اعمال می‌شود که به افزایش دانش علمی، قوه استدلال، مهارت‌های حل مسئله و مهارت‌های مورد نیاز مشاغل خاص در فارغ‌التحصیلات منتهی شود و آنان را برای کسب استقلال اقتصادی به عنوان یک عضو سازنده و مؤثر جامعه کمک کند [۴].

در کشورهای اروپایی تلاش وسیعی برای گسترش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای انجام شده است. در حال حاضر نیروهای قدرتمند اقتصادی به دلیل سیاست‌های جهانی شدن بازار و رشد و توسعه سریع نظام‌های اطلاع‌رسانی، تأکید زیادی بر توسعه کیفی و انعطاف‌پذیر بودن نظام‌های آموزش فنی و حرفه‌ای دارند. توسعه نظام آموزش فنی و حرفه‌ای در انگلستان، تغییر ساختار نظام آموزشی دوآل در آلمان، دوباره‌سازی نظام‌های فنی و حرفه‌ای در کشورهای شرق اروپا و قانون جدید آموزش فنی و حرفه‌ای در هلند؛ نمونه‌هایی از رشد و توسعه نظام آموزش فنی و حرفه‌ای در کشورهای اروپایی است [۵].

برای رسیدن به هدف‌های آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای از نظر تأمین سرمایه‌های انسانی کارآمد برای رشد و توسعه انسانی، طراحی برنامه آموزشی اثربخش و کارآمد با توجه به امکانات، نیازها و چالش‌های اساسی جامعه ضرورت ویژه‌ای دارد. بنابراین تعیین کمیت و کیفیت این آموزش‌ها، کارآیی آنها در برآورده کردن اهداف از پیش تعیین شده، رابطه آن‌ها با اشتغال و بازار

مقدمه

با توجه به این که در قرن بیستم، شکاف میان کشورهای شمال و جنوب روز به روز عمیق‌تر و این فاصله هر روز بیش‌تر می‌شود، لذا مسئله توسعه در جوامع مختلف مورد بحث قرار گرفته است و همه کشورهای در پی توسعه متعادل و پایدار در ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هستند. با توجه به نقش انسان در امر توسعه و اهمیت روز افزون آن به نسبت سایر منابع، توسعه منابع انسانی به طور جدی مورد توجه قرار گرفته است و ملت‌ها درصدد توسعه نیروی انسانی خلاق، مبتکر، محقق و متفکر خود هستند.

توسعه انسانی فرآیندی است که بر کران بهزیستی انسان‌ها می‌افزاید و در نتیجه امکان‌پذیرترین‌های بهتر را فراهم می‌سازد. امکانات اساسی برای توسعه انسانی طولانی و سلامت زیستن، دستیابی به شناخت و ساختن دانش و دستیابی به منابع لازم برای بهزیستی است [۱].

توسعه منابع انسانی به طور عمده با آموزش‌های رسمی و غیررسمی و مستمر ضمنی تأمین می‌شود؛ به همین دلیل آموزش و پرورش هم یک عامل خدمات اجتماعی محسوب می‌شود و هم یک سرمایه‌گذاری اقتصادی است که باعث تسهیل رشد و توسعه انسانی خواهد شد. بنابراین ارتباط اصلی بین آموزش و پرورش و رشد و توسعه به طور عمده نتیجه تربیت نیروی انسانی مورد نیاز بازار کار از طریق آموزش و پرورش است [۲].

توسعه اقتصادی - اجتماعی نیز بدون سرمایه‌گذاری کافی در آموزش‌های علمی و افزایش سطح مهارت‌های فنی و حرفه‌ای نیروی کار امکان‌پذیر نیست. از جمله عوامل مؤثر در رشد و توسعه اقتصادی، افزایش سطح مهارت‌های نیروی کار است؛ و یکی از شرایط لازم و

حرفه‌ای و ایجاد مشاغل مختلف با حمایت‌های مالی دولت را طراحی کرده‌اند، اما تجربه نشان می‌دهد که این اعمال تأثیر چندانی روی حل مشکل نداشته است [۸].

به‌زعم حسینی نسب فردی که دوازده سال از پربارترین دوران عمر خود را صرف تحصیل می‌کند، امیدوار است که در پایان تحصیلات خود یا جذب بازار کار شود یا بتواند به دوره‌های آموزش عالی راه یابد. اما کم‌تر جامعه‌ای توانسته است راه اصولی و دقیقی برای به‌کار گماردن فارغ‌التحصیلان خود بیابد [۹].

در ایالات متحده پژوهش‌گران دریافته‌اند که فارغ‌التحصیلان رشته‌های حرفه‌ای به لحاظ سطح دست‌مزد مزیتی بر فارغ‌التحصیلان رشته‌های عمومی ندارند. تاسینگ در بررسی مدارس متوسطه نیویورک، عدم موفقیت آموزش فنی و حرفه‌ای در افزایش بهره‌وری فارغ‌التحصیلان در بازار کار را، علی‌رغم هزینه‌های بسیار زیادتر این آموزش‌ها نسبت به سایر آموزش‌ها دوره متوسطه، نشان داده است [۱۰].

مهرمحمدی نتیجه بررسی کارآیی بیرونی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای آلمان با نظام دوآل را شش ماه پس از اتمام دوره این‌گونه بیان کرده است: در مجموع ۶۷ درصد مهارت‌آموزان توانسته‌اند به نوعی جذب بازار کار شوند. اگر ادامه تحصیل و کارآموزی را نیز آن چنان که باید مسیری موجه و متضمن ثمربخشی سرمایه‌گذاری به‌عمل آمده بدانیم، آنگاه شاخص کارآیی بیرونی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای آلمان به ۸۰ درصد افزایش می‌یابد، که یکی از مظاهر موفقیت این نظام به حساب می‌آید [۱۱].

مشایخ بیان می‌دارد که طبق بررسی‌های انجام گرفته در مورد گروهی از فارغ‌التحصیلان نظام آموزشی فرانسه در سال ۱۹۸۸ (پنج سال پس از خاتمه تحصیل) مشخص شده است که ۱۷ درصد از فارغ‌التحصیلان با مدارک دکتر، فوق لیسانس و لیسانس، پنج سال پس از ترک نظام آموزشی، هنوز بیکارند. از مجموع دیپلمه‌های متوسطه عمومی ۴۵ درصد؛ دیپلمه‌های تکنولوژی، ۵۰

کار و نوع و سطح آموزش‌ها بسیار مهم و یکی از دغدغه‌های فراهم‌کنندگان این‌گونه آموزش‌ها است.

به‌زعم مسئولان آموزش‌های فنی و توسعه مهارت‌ها، کارآیی بیرونی نظام آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای ارتباط مستقیمی با تأمین نیروی کار دارد و مؤسسه‌ای بیش‌ترین کارآیی بیرونی را خواهد داشت، که فارغ‌التحصیلانش شانس و فرصت بیش‌تری برای ورود به بازار کار و یافتن کار مورد علاقه و متناسب با مهارت‌های آموخته شده داشته باشند [۶].

با عنایت به اهدافی که برای برنامه‌های آموزشی در نظر گرفته می‌شود، می‌توان کارآیی بیرونی آموزش را از جنبه‌های تحصیلی، شغلی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مورد ارزیابی قرار داد. هنگامی که براساس برنامه‌های آموزشی، اهدافی از پیش مشخص می‌شود، انتظار می‌رود که پس از اجرای برنامه‌ها، دانش‌آموزان دانش‌ها، مهارت‌ها، گرایش‌ها و عادات معینی را کسب کنند. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت تغییراتی که به دنبال اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی در ابعاد مختلف رفتار دانش‌آموزان ایجاد می‌شود، معرف کارآیی بیرونی برنامه‌های آموزشی است. براین اساس در پایان فعالیت‌های آموزشی هر اندازه تغییرات به وجود آمده در رفتار و کنش شاگردان با اهداف از پیش تعیین شده هم‌سوئی بیش‌تری داشته باشد، می‌توان گفت که برنامه‌ها از کارآیی بیرونی بیش‌تری برخوردارند.

ارزیابی کارایی بیرونی نظام‌های آموزشی نشان می‌دهد که عدم تناسب برنامه‌های آموزشی با نیازهای بازار کار در بسیاری از کشورها مسئله‌ای کاملاً جدی است. بازار کار برای فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای و حتی دانشکده‌ها و دانشگاه‌های فنی، با تنگناهای فراوانی روبه‌روست، از جمله: بالا بودن سطح بیکاری تمام سنین، طولانی بودن زمان جستجو حتی برای یک کار کوتاه مدت و بالا بودن نرخ برگشت به بیکاری [۷].

گرچه دولت‌ها برای پایین آوردن نرخ بیکاری راهکارهای بسیاری مثل عرضه آموزش‌های فنی و

درصد و دیپلمه‌های حرفه‌ای ۶۶ درصد در پست‌های کارمندی یا کارگری مشغول به کار هستند [۱۲].

نتایج تحقیق طالقانی نیا بیانگر عدم جذب بیشتر فارغ‌التحصیلان دختر آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای در مشاغل مربوط به رشته خود معلول هماهنگ نبودن رشته‌های فنی و حرفه‌ای با نیازهای مختلف کشور، پرداختن فارغ‌التحصیلان به مشاغل دیگر به دلیل نبودن مشاغل متناسب با رشته تحصیلی آن‌ها، کمبود درآمد رشته‌های فنی و حرفه‌ای و عدم هماهنگی برآورد نیازهای کمی نیروی انسانی با برنامه‌ریزی‌های توسعه کمی آموزش رشته‌های مختلف فنی و حرفه‌ای بوده است. [۱۳]

نتایج تحقیق فرشاد نشان می‌دهد حدود ۵۵ درصد از فارغ‌التحصیلان رشته‌های فنی و حرفه‌ای بیان داشته‌اند که در مشاغل غیرمرتبط با رشته تحصیلی اشتغال دارند؛ هماهنگی بین نوع رشته و نوع نیاز بازار کار در بسیاری از موارد کامل نبوده است؛ در بعضی از استان‌ها فارغ‌التحصیلانی وجود داشتند که بازار کار به رشته آنان نیازی نداشت؛ از طرف دیگر، در بعضی از استان‌ها برخی از رشته‌های فنی و حرفه‌ای متقاضی داشته، در حالی که این رشته‌ها در آن استان‌ها فارغ‌التحصیلان نداشته است. عواملی که اشتغال نامرتبط فارغ‌التحصیلان را به آن‌ها نسبت داده‌اند به ترتیب عبارت‌اند از، نبودن شغل مناسب و مرتبط با رشته تحصیلی، عدم نیاز بازار کار به رشته تحصیلی مورد نظر، زیاد بودن داوطلب شغل، نداشتن مهارت لازم، کمبود حقوق و درآمد شغل مربوط به رشته تحصیلی و بی‌علاقه بودن به شغل [۱۴].

تحقیق شعبانلو نیز نشان می‌دهد که میزان اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته‌های مختلف فنی و حرفه‌ای در استان آذربایجان غربی یکسان نبوده است؛ بالاترین نرخ اشتغال مربوط به کشاورزی با ۳۶/۸۴ درصد و کم‌ترین نرخ مربوط به خدمات با ۶/۸۷ درصد بوده است؛ مشاغل فارغ‌التحصیلان با رشته تحصیلی آن‌ها چندان مطابقت نداشته است؛ به طوری که شغل ۶۵/۲۲ درصد شاغلان

صنعت، ۵۵/۵۵ درصد شاغلان خدمات و ۸۵/۷۱ درصد شاغلان کشاورزی با رشته تحصیلی آن‌ها مرتبط نبوده است [۱۵].

گرچه در تحلیل کارایی بیرونی از شاخص‌های مختلفی مثل تحلیل هزینه‌ها، بازدهی، مقایسه هزینه-بازدهی، شاخص‌های بازار کار، برابری فرصت‌های یادگیری، اشتغال و اشتغال مرتبط فارغ‌التحصیلان و ادامه تحصیل و ورود به آموزش عالی استفاده می‌شود، اما در این پژوهش با توجه به اهداف آن و برای بررسی دقیق، عمیق و همه‌جانبه موضوع و نظر به اهمیت مسئله، کارایی بیرونی آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد، با تحلیل دو شاخص اشتغال و ورود به آموزش عالی، مورد بررسی قرار گرفته است و هدف عمده از بررسی و محاسبه این شاخص‌ها استفاده از آن در برنامه‌ریزی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای آینده بوده است.

سؤال‌های پژوهش

۱. نرخ اشتغال فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه شاخه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد چقدر است؟
۲. نرخ اشتغال مرتبط با رشته تحصیلی فارغ‌التحصیلان شاغل دوره آموزش متوسطه شاخه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد چقدر است؟
۳. نرخ اشتغال فارغ‌التحصیلان دوره آموزش متوسطه شاخه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد در بخش دولتی و خصوصی چقدر است؟
۴. نرخ پذیرفته شدن فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه شاخه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد در مراکز آموزش عالی چقدر است؟
۵. نرخ پذیرفته شدن فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه شاخه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد به تفکیک دوره‌های تحصیلی کاردانی و کارشناسی چقدر است؟
۶. نرخ پذیرفته شدن فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه شاخه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد در مراکز آموزش عالی دولتی و غیردولتی چقدر است؟

روش تحقیق

نوع پژوهش

این تحقیق با توجه به اهداف و ماهیت آن، از نوع تحقیقات کاربردی است. چون در این تحقیق کارآیی بیرونی آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد بررسی شده است، روش تحقیق توصیفی - تحلیلی با طرح پی‌گیری فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه شاخه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد در یک دوره پنج ساله است.

جامعه آماری، نمونه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری این تحقیق، تمامی فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه شاخه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد طی سال‌های ۸۰-۱۳۷۵ بوده است. به زعم مشاوران بانک جهانی علمی‌ترین روش دست‌یابی به سوابق بعد از فراغت از تحصیل، اجرای طرح‌های پی‌گیری با فاصله زمانی معین و در مورد عده معینی از فارغ‌التحصیلان است و بهتر است که جامعه مورد بررسی فارغ‌التحصیلان دوره‌های مختلف یک مؤسسه آموزشی معین باشند، تا بتوان به نتایج و استنباط‌های بهتری دست یافت [۱۶]. با توجه به این که در کشور ما سال اول آموزش متوسطه عمومی است و دانش‌آموزان مقطع متوسطه طی سال‌های دوم و سوم آموزش‌های فنی و حرفه‌ای می‌بینند و با استناد به بیانات مشاوران بانک جهانی، در این پژوهش جامعه آماری شامل دانش‌آموزانی بوده است که در چهار دوره طی سال‌های تحصیلی ۷۶-۱۳۷۵؛ ۷۷-۱۳۷۶؛ ۷۸-۱۳۷۷ و ۷۹-۱۳۷۸ در سال دوم متوسطه شاخه فنی و حرفه‌ای ثبت نام کرده‌اند که اولین گروه در سال تحصیلی ۷۸-۱۳۷۷ و آخرین گروه در سال تحصیلی ۸۱-۱۳۸۰ فارغ‌التحصیل شده‌اند و علت تعیین حداقل دو سال فرجه (تا ۱۳۸۲ زمان انجام پژوهش) جهت داشتن فرصت برای جستجو و یافتن شغل، ورود به آموزش عالی و نیز اتمام سربازی (در مورد پسران) بوده است. حجم نمونه مورد نیاز سرعت عمل و زمان لازم برای دقت در گردآوری و

کیفیت داده‌ها، ابتدا با استفاده از فرمولی که بازرگان [۱۶] تهیه کرده‌اند، تعیین شده است (در این پژوهش میزان اشتباه مجاز در برآورد پارامترها ۰/۰۵، سطح معناداری ۰/۰۱ و مقدار p و q به دلیل منطقی نبودن نسبت پذیرفته‌شدگان در آموزش عالی و شاغلان با پذیرفته‌نشده‌گان و غیرشاغلان در جامعه و نظر به مشخص و در دسترس نبودن مقدار p ، حد اکثر واریانس ۰/۵ و ۰/۵، در نظر گرفته شده است)؛ سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم هر جامعه (به دلیل توزیع نابرابر افراد جامعه آماری در نواحی مختلف آموزشی و بر حسب جنسیت، به شرح جدول ۱)، با استفاده از معادله نمونه آماری مورد نیاز این دو جامعه و متناسب با حجم جامعه تعیین و در مرحله بعد، از بین هر جامعه تعداد افراد مورد نیاز به روش تصادفی، برای بررسی انتخاب شد؛ جدول ۱ جامعه و نمونه آماری فارغ‌التحصیلان را بر حسب نواحی آموزشی و جنسیت، در دوره مورد بررسی نشان می‌دهد.

ابزار گردآوری داده‌ها

برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق، از اسناد و مدارک (پرونده تحصیلی فارغ‌التحصیلان) موجود در هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای شهرستان استفاده شد و اطلاعات مربوط به تعداد فارغ‌التحصیلان سال‌های تحصیلی مورد نظر، نام و نام خانوادگی، رشته تحصیلی، محل سکونت و سایر اطلاعات شخصی مورد نیاز به دست آمد. برای پاسخ‌گویی به سؤال‌های پژوهش از یک فرم مصاحبه شامل ۱۰ سؤال در دو محور اصلی نرخ اشتغال و نرخ ورود فارغ‌التحصیلان به آموزش عالی استفاده شده است. برای ساختن این فرم از پرسشنامه ویژه شاغلان که بانک جهانی [۱۶] طراحی کرده است و پرسشنامه پژوهش میرهادی [۱۷] استفاده شده و با اعمال چند تغییر به صورت فرم مصاحبه با فارغ‌التحصیلان درآمد، اما با توجه به اهداف تحقیق، گرچه این فرم و پرسشنامه بسته پاسخ بود، به دلیل عدم دسترسی مستقیم به تمامی افراد نمونه آماری (عدم

نامربوط جلوگیری شود، در عوض باید پاسخ‌های چندگزینه‌ای مشخصی را به پاسخ‌دهنده پیشنهاد داد، تا طبقه‌بندی پاسخ‌ها تسهیل شود [۱۲]. روایی فرم مصاحبه را چند تن از اعضای هیئت علمی دانشگاه اصفهان که در این زمینه دارای تخصص کافی بوده‌اند، تأیید کرده‌اند و پایایی آن با وارد کردن داده‌ها به نرم‌ابزار آماری spss و با روش آلفای کراباخ، ۰/۷۸ محاسبه شده است.

در محاسبه کارآیی بیرونی از شاخص‌های آمار توصیفی برای طبقه‌بندی داده‌ها و محاسبه فراوانی‌ها، میانگین‌ها، درصدها و رسم جدول‌ها استفاده شده است.

حضور برخی از افراد به دلیل اشتغال در سایر استان‌ها، ازدواج خارج از استان، سربازی، پراکنده بودن مناطق مختلف استان و... پژوهش‌گر برای به حداکثر رساندن میزان دستیابی به آن‌ها و حداقل کردن میزان برگشت پرسشنامه‌ها، با مراجعه مستقیم به محل کار یا سکونت افراد مورد نظر و در برخی از موارد با تماس تلفنی، اقدام به ثبت اظهارات افراد نمونه آماری در فرم مصاحبه کرده است. به زعم مشاوران بانک جهانی برای کسب اطلاعات مربوط به کارآیی بیرونی آموزش فنی و حرفه‌ای استفاده از مصاحبه بر مبنای پرسشنامه مطلوب‌تر است و در تهیه سؤال‌های فرم مصاحبه باید از طرح سؤال‌های باز پرهیز کرد تا از پاسخ‌های شخصی

جدول ۱: توزیع جامعه و نمونه آماری

نمونه آماری			جامعه آماری			ناحیه آموزشی
جمع	دختر	پسر	جمع	دختر	پسر	
۱۷۲	۷۰	۱۰۲	۱۰۱۰	۴۰۹	۶۰۱	ناحیه ۱
۱۶۷	۴۵	۱۲۲	۹۸۴	۲۶۴	۷۲۰	ناحیه ۲
۵۴	۳۴	۲۰	۳۱۰	۱۹۵	۱۱۵	سامان
۷	۷	۰	۴۲	۴۲	۰	کیار
۴۰۰	۱۵۶	۲۴۴	۲۳۴۶	۹۱۰	۱۴۳۶	شهرستان

سؤال اول: نرخ اشتغال فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه شاخه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد چقدر است؟
جدول ۲ داده‌های مربوط به این سؤال را نشان می‌دهد.

داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد که نرخ اشتغال فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد در دوره مورد بررسی حدود ۲۵ درصد بوده است. ۲۴/۵ درصد از نمونه آماری مورد بررسی در زمان اجرای تحقیق دانشجو و حدود ۵۱ درصد بیکار، خانه‌دار و سرباز بوده‌اند. ۳۱/۶ درصد از فارغ‌التحصیلان پسر شاغل، ۲۳ درصد دانشجو و ۴۶ درصد بیکار یا سرباز بوده‌اند. نرخ اشتغال دختران کم‌تر از یک دوم نرخ اشتغال پسران و کم‌تر از ۱۴ درصد بوده است. ۲۷/۳ درصد از فارغ‌التحصیلان دختر دانشجو و ۵۹/۳ درصد خانه‌دار و بیکار بوده‌اند. حدود ۴۳ درصد از نمونه آماری فارغ‌التحصیلان کیار شاغل، ۱۴ درصد

در حوزه آمار استنباطی رعایت سه شرط فاصله‌ای یا نسبی بودن داده‌ها، هنجار بودن جامعه آماری و برابر بودن واریانس‌ها برای استفاده از آزمون‌های پارامتریک ضروری است، اما چون داده‌های این پژوهش از نوع فراوانی و شمارش تعداد اعضای هر مقوله بوده و آزمون کالموگراف - اسمیرنوف نیز نشان داده که جامعه آماری غیرهنجار بوده است، لذا از روش آماری مجذور خی استفاده شده است. آزمون یک آزمون آماری غیرپارامتریک و بیانگر استقلال دو متغیر از یکدیگر است و در صورتی که پژوهش‌گر با مشاهده و شمارش تعداد آزمودنی‌های درون هر مقوله سروکار داشته باشد باید برای تحلیل داده‌های آزمون از آن استفاده کند [۱۹]. در صورت عدم استقلال، برای تعیین شدت وابستگی از ضریب فای و فای کرامر استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

بزرگ‌تر از جدول (۹/۲۱) بوده است، بنابراین فرض H. مبنی بر هم‌بسته نبودن رد شده است بنابراین، بین جنسیت فارغ‌التحصیلان و وضعیت شغلی آن‌ها (شاغل، دانشجو، سرباز، خانه‌دار و بیکار بودن) وابستگی وجود دارد و نرخ اشتغال پسران بیش‌تری نسبت به دختران بیش‌تر بوده است؛ شدت وابستگی بین نرخ اشتغال و جنسیت فارغ‌التحصیلان طبق ضریب فای ۰/۲۰۶ بوده است، در صورتی که در سطح معناداری ۰/۰۵ و ۰/۰۱ درصد (محاسبه شده ۷/۰۶۱ > جدول ۱۵/۳۳) فرض H. تأیید شده و میزان اشتغال فارغ‌التحصیلان در جامعه آماری مستقل از ناحیه یا منطقه آموزشی است. در سطح ۰/۰۵ نیز χ^2 جدول ۱۲/۵۹ می‌باشد که از ۷/۰۶۱ بزرگ‌تر است و در این سطح نیز فرض H. تأیید می‌شود.

دانشجو و ۴۲ درصد بیکار، خانه‌دار یا سرباز بوده‌اند. ناحیه دو با حدود ۲۹ درصد بالاترین نرخ اشتغال و سامان با ۱۸ درصد پایین‌ترین نرخ اشتغال را داشته‌اند. فارغ‌التحصیلان سامان بیش‌ترین درصد بیکار، خانه‌دار، سرباز و ... را داشته‌اند و ناحیه یک کم‌ترین درصد بیکار، خانه‌دار و سرباز و بیش‌ترین درصد دانشجو را داشته است.

در سطح معناداری ۰/۰۱، رابطه محاسبه شده (۵۴/۶) بزرگ‌تر از جدول (۹/۲۱) بوده و فرض H. مبنی بر استقلال رد شده است، بنابراین بین وضعیت شغلی فارغ‌التحصیلان (شاغل، دانشجو، بیکار، سرباز و خانه‌دار) با فارغ‌التحصیل شدن آن‌ها از آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان وابستگی وجود دارد. هم‌بسته بودن یا نبودن وضعیت شغلی فارغ‌التحصیلان جنسیت در سطح معناداری ۰/۰۱، محاسبه برابر ۱۶/۹۱ و

جدول ۲: نرخ اشتغال فارغ‌التحصیلان

وضعیت شغلی	شاغل		دانشجو		بیکار، سرباز، خانه‌دار		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
ناحیه ۱	۳۸	۲۲/۱	۵۰	۲۹/۱	۸۴	۴۸/۸	۱۷۲	۴۳
ناحیه ۲	۴۸	۲۸/۷	۳۵	۲۱	۸۴	۵۰/۳	۱۶۷	۴۲
سامان	۱۰	۱۸/۵	۱۲	۲۲/۲	۳۲	۵۹/۳	۵۴	۱۳
کیار	۳	۴۲/۹	۱	۱۴/۳	۳	۴۲/۹	۷	۲
پسر	۷۹	۳۱/۶	۵۷	۲۲/۸	۱۱۴	۴۵/۶	۲۵۰	۶۲
دختر	۲۰	۱۳/۳	۴۱	۲۷/۳	۸۹	۵۹/۳	۱۵۰	۳۸
جمع	۹۹	۲۴/۸	۹۸	۲۴/۵	۲۰۳	۵۰/۸	۴۰۰	۱۰۰

جدول ۳: نرخ اشتغال مرتبط با رشته فارغ‌التحصیلان

ناحیه	وضعیت شغلی		دختر				پسر				جمع	
	تعداد	درصد	غیرمرتبط	مرتبط	غیرمرتبط	مرتبط	غیرمرتبط	مرتبط	غیرمرتبط	مرتبط		
ناحیه ۱	۱۶	۵۵	۱۳	۴۵	۱	۱۲	۸	۸۸	۱۷	۴۵	۲۱	۵۵
ناحیه ۲	۲۷	۶۱	۱۷	۳۹	۰	۰	۴	۱۰۰	۲۷	۵۶	۲۱	۴۴
سامان	۵	۸۳	۱	۱۷	۲	۵۰	۲	۵۰	۷	۷۰	۳	۳۰
کیار	۰	۰	۰	۰	۱	۳۳	۲	۶۷	۱	۳۳	۲	۶۷
شهرستان	۴۸	۶۱	۳۱	۳۹	۴	۲۰	۱۶	۸۰	۵۲	۵۳	۴۷	۴۷

اشتغال مرتبط داشته‌اند و ۸۸ درصد از فارغ التحصیلان دختر شاغل ناحیه یک دارای مشاغل مرتبط بوده‌اند.

آزمون نشان داده است که در سطح معناداری ۰/۰۱ درصد، اشتغال فارغ التحصیلان شهرستان شهرکرد برابر ۲/۵۲۵ محاسبه شده است که از جدول (۶/۶۳۵) کوچک‌تر بوده است و بنابراین مستقل از رشته تحصیلی آن‌ها در صورتی که محاسبه برای نشان دادن هم‌بسته بودن یا نبودن میزان اشتغال مرتبط با جنسیت نشان داده است که در سطح معناداری ۰/۰۱ و ۰/۰۵ درصد (۱۰/۶۳) بین جنسیت و میزان اشتغال مرتبط فارغ التحصیلان وابستگی وجود داشته است و فارغ التحصیلان دختر بیش‌تر از پسران اشتغال مرتبط داشته‌اند. ضریب فای شدت این رابطه را ۰/۳۲۸ نشان داده است و محاسبه در سطح معناداری ۰/۰۱ و ۰/۰۵ درصد (۷/۵۵۶) نشان داده است که اشتغال مرتبط فارغ التحصیلان مستقل از ناحیه آموزشی بوده است.

سؤال سوم: نرخ اشتغال فارغ التحصیلان دوره آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد در بخش خصوصی و عمومی چقدر است؟

سؤال دوم: نرخ اشتغال مرتبط با رشته فارغ التحصیلان شاغل دوره آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد چقدر است؟

جدول ۳ داده‌های مربوط به این سؤال را نشان می‌دهد.

آن‌گونه که داده‌های جدول ۳ نشان می‌دهد، ۴۷ درصد از فارغ التحصیلان شاغل دوره آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد دارای مشاغل مرتبط و ۵۳ درصد دارای مشاغل غیرمرتبط با رشته تحصیلی خود هستند. نرخ اشتغال مرتبط دختران شاغل ۸۰ درصد بوده است که نسبت به نرخ اشتغال مرتبط پسران شهرستان، حدود دو برابر است. بالاترین نرخ اشتغال مرتبط را فارغ التحصیلان شاغل کیار با ۶۷ درصد و ناحیه ۱ با ۵۵ درصد داشته‌اند و فارغ التحصیلان شاغل سامان با ۳۰ درصد، کم‌ترین نرخ اشتغال مرتبط را داشته‌اند. پسران شاغل ناحیه ۱ با ۴۵ درصد اشتغال مرتبط، بالاترین نرخ و فارغ التحصیلان پسر سامان با ۱۷ درصد کم‌ترین نرخ اشتغال مرتبط را در شهرستان داشته‌اند. تمامی فارغ التحصیلان شاغل دختر ناحیه دو

جدول ۴: نرخ اشتغال آزاد و دولتی فارغ التحصیلان

جنس	نوع شغل		مشاغل خصوصی				مشاغل دولتی	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
پسر	۵۹	۷۵	۱۴	۷۰	۶	۳۰	۲۰	۲۵
دختر	۱۱	۵۵	۵	۵۵	۴	۴۵	۹	۴۵
شهرستان	۷۰	۷۰	۱۹	۶۵	۱۰	۳۵	۲۹	۳۰

طبق داده‌های جدول ۴، ۷۰ درصد از فارغ التحصیلان شاغل شهرستان دارای مشاغل آزاد (خود اشتغالی و خصوصی) و ۳۰ درصد دارای مشاغل دولتی بوده‌اند و درصد بیشتری از پسران (۷۵ درصد) در مقایسه با دختران (۵۵ درصد) دارای شغل آزاد بوده‌اند.

آزمون (سطح معناداری ۰/۰۵، محاسبه شده ۱۶/۹۸ و جدول (۳/۸۴۱) بیان‌گر مستقل نبودن میزان اشتغال دولتی فارغ التحصیلان از آموزش‌های متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان بوده است، در صورتی که جنسیت فارغ التحصیلان و اشتغال دولتی آن‌ها مستقل از یکدیگر بوده‌اند ($\alpha = 0/05$ و $X^2 = 2/985$ ، جدول (۳/۸۴).

داده‌های جدول ۵ نشان می‌دهد که نرخ پذیرفته شدن فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد در مراکز آموزش عالی حدود ۵۶ درصد است. نرخ پذیرفته شدن فارغ‌التحصیلان پسر حدود ۵۸ درصد و دختر حدود ۵۲ درصد بوده است. ناحیه یک با ۶۴ درصد بیش‌ترین نرخ پذیرش را داشته است؛ نرخ پذیرفته شدن در ناحیه دو، ۵۱/۵ درصد در کیار و سامان به ترتیب حدود ۴۳ درصد و ۴۴/۴ درصد بوده است.

محاسبه استقلال یا عدم استقلال میزان پذیرفته شدن فارغ‌التحصیلان در مراکز آموزش عالی از جنسیت آن‌ها (۱/۵۱۸) در سطح معناداری ۰/۰۵ درصد، کوچک‌تر از جدول (۳/۸۴۱) بوده است، بنابراین میزان پذیرفته شدن در مراکز آموزش عالی مستقل از جنسیت فارغ‌التحصیلان بوده است. در صورتی که هم‌بسته بودن یا نبودن میزان پذیرفته شدن در مراکز آموزش عالی با ناحیه آموزشی در سطح معناداری ۰/۰۵ درصد، محاسبه (۹/۱۸۶) از جدول (۷/۸۱۵) بزرگ‌تر بوده است، بنابراین بین ناحیه آموزشی و میزان پذیرفته شدن در مراکز آموزش عالی وابستگی وجود دارد و با توجه به ضریب کرامر شش‌سدهت آن برابر ۰/۱۵۲ بوده است.

با توجه به داده‌های جدول ۴، ۶۵ درصد از شاغلان سازمان‌های دولتی در استخدام رسمی دولت هستند و ۳۵ درصد به صورت قراردادی، پیمانی و پاره‌وقت کار می‌کنند. ۷۰ درصد از پسران دارای مشاغل دولتی و ۵۵ درصد از دختران شاغل در سازمان‌های دولتی در استخدام رسمی دولت بوده‌اند. بنابراین گرچه درصد بیشتری از دختران مشاغل دولتی داشته‌اند، درصد استخدام رسمی پسران بالاتر بوده است.

طبق آزمون ($\chi^2 = 2/79$ و $\alpha = 0/05$)، فارغ‌التحصیل شدن از آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد و میزان اشتغال رسمی فارغ‌التحصیلان شاغل در مشاغل دولتی، نیز جنسیت و میزان اشتغال رسمی آنان ($\chi^2 = 0/58$ و $\alpha = 0/05$) مستقل از یکدیگر بوده‌اند.

سؤال چهارم: نرخ پذیرفته شدن فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد، به تفکیک ناحیه آموزشی و جنس، در مراکز آموزش عالی چقدر است؟
داده‌های مربوط به این سؤال در جدول (۵) آمده است.

جدول ۵: نرخ پذیرفته شدن به مراکز آموزش عالی

ناحیه آموزشی	پذیرفته شده‌ها		پذیرفته نشده‌ها		جمع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
ناحیه ۱	۱۱۰	۶۴	۶۲	۳۶	۱۷۲
ناحیه ۲	۸۶	۵۱/۵	۸۱	۴۸/۵	۱۶۴
سامان	۲۴	۴۴/۴	۳۰	۵۵/۶	۵۴
کیار	۳	۴۲/۹	۴	۵۷/۱	۷
پسر	۱۴۲	۵۸/۲	۱۰۲	۴۱/۸	۲۴۴
دختر	۸۱	۵۱/۹	۷۵	۴۸/۱	۱۵۶
شهرستان	۲۲۳	۵۵/۸	۱۷۷	۴۴/۳	۴۰۰

جدول ۶: نرخ پذیرفته شدن در دوره‌های کاردانی و کارشناسی

مقطع	کاردانی	کارشناسی	جمع
------	---------	----------	-----

ناحیه	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
ناحیه ۱	۱۰۰	۹۰	۱۰	۱۰	۱۱۰	۴۹
ناحیه ۲	۷۵	۸۷	۱۱	۲۳	۸۶	۳۹
سامان	۱۹	۸۰	۵	۲۰	۲۴	۱۱
کیار	۲	۶۷	۱	۳۳	۳	۱
پسر	۱۲۳	۸۶	۱۹	۱۴	۱۴۲	۶۳
دختر	۷۳	۹۰	۸	۱۰	۸۱	۳۴
شهرستان	۱۹۶	۸۹	۲۷	۱۱	۲۲۳	۱۰۰

فارغ‌التحصیلان مستقل از ناحیه آموزشی تحصیلی آن‌ها بوده است.

سؤال ششم: نرخ پذیرفته شدن فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای در مراکز آموزش عالی دولتی و غیردولتی چقدر بوده است؟

جدول ۷ داده‌های مربوط به این سؤال را نشان می‌دهد.

جدول ۷ حاکی است که از ۵۶ درصد فارغ‌التحصیلان پذیرفته شده در مراکز آموزش عالی حدود ۷۶ درصد در مراکز آموزش عالی دولتی (آموزشکده‌های دولتی و دانشگاه‌های روزانه) و ۲۴ درصد در مراکز آموزش عالی غیردولتی (آزاد، شبانه، پیام‌نور و غیرانتفاعی) پذیرفته شده‌اند. نرخ پذیرفته شدن فارغ‌التحصیلان در مراکز آموزش عالی دولتی برای پسران ۷۷ درصد و برای دختران حدود ۷۳ درصد بوده است. ۸۵ درصد از فارغ‌التحصیلان ناحیه دو به مراکز آموزش عالی دولتی راه یافته‌اند و سامان و ناحیه یک حدود ۷۰ درصد در مراکز آموزش عالی دولتی پذیرش داشته‌اند.

سؤال پنجم: نرخ پذیرفته شدن فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای به تفکیک دوره‌های تحصیلی کاردانی و کارشناسی چقدر است؟

جدول ۶ داده‌های مربوط به این سؤال را نشان می‌دهد.

جدول ۶ نشان می‌دهد که ۸۹ درصد از فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان در مقطع کاردانی و ۱۱ درصد در مقطع کارشناسی و بالاتر ادامه تحصیل داده‌اند؛ ۱۰ درصد از فارغ‌التحصیلان دختر و ۱۴ درصد از فارغ‌التحصیلان پسر در مقاطع کارشناسی و بالاتر مراکز آموزش عالی ادامه تحصیل داده‌اند و در بین ناحیه‌های آموزشی، فارغ‌التحصیلان کیار ۳۳ درصد، ناحیه دو ۲۳ درصد، سامان ۲۰ درصد و ناحیه یک ۱۰ درصد در مقاطع کارشناسی و بالاتر ادامه تحصیل داده‌اند.

محاسبه میزان هم‌بسته بودن یا نبودن ادامه تحصیل فارغ‌التحصیلان در مقاطع تحصیلی بالاتر با ناحیه آموزشی، ۳/۹۷ بوده است (جدول ۷/۸۱۵)، بنابراین در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ درصد، ادامه تحصیل

جدول ۷: نرخ پذیرفته شدن به مراکز آموزش عالی دولتی

ناحیه	مرکز		غیردولتی		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
ناحیه ۱	۷۶	۶۹	۳۴	۳۱	۱۱۰	۴۹
ناحیه ۲	۷۳	۸۵	۱۳	۱۵	۸۶	۳۹
سامان	۱۷	۷۰	۷	۳۰	۲۴	۱۱
کیار	۳	۱۰۰	۰	۰	۳	۱
پسر	۱۱۰	۷۷/۵	۳۲	۲۲/۵	۱۴۲	۶۳

۳۷	۸۱	۲۷/۲	۲۲	۷۲/۸	۵۹	دختر
۵۶	۲۲۳	۲۴/۲	۵۴	۷۵/۸	۱۶۹	شهرستان

رابطه معناداری وجود داشته است و نرخ اشتغال پسران، بالاتر از نرخ اشتغال دختران بوده است. نتایج تحقیق حسینی نسب [۹] نیز حاکی از آن است که ۱۷ درصد از دختران و ۵۵ درصد از پسران موفق شده‌اند مشغول کار شوند. در این تحقیق نیز درصد اشتغال دختران به مراتب کم‌تر از پسران بوده و میزان اشتغال فارغ‌التحصیلان مستقل از جنسیت آن‌ها نبوده است. اما یافته‌های این تحقیق با نتایج تحقیق شعبانلو [۱۵] مغایرت داشته است، زیرا نتایج تحقیق وی حاکی از آن بوده است که بین جنسیت فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای آذربایجان غربی و اشتغال آن‌ها رابطه معناداری وجود نداشته است و پسران در مقایسه با دختران، فرصت اشتغال بیش‌تر نداشته‌اند، اما نتایج این تحقیق حاکی از پایین بودن نرخ اشتغال به ویژه در مورد دختران است.

درباره دلایل پایین بودن نرخ اشتغال فارغ‌التحصیلان می‌توان به عوامل مختلفی به ویژه موارد زیر اشاره کرد؛ در استان کارگاه‌ها و کارخانه‌های صنعتی و تولیدی به اندازه تقاضای فارغ‌التحصیلان به ویژه دختران وجود ندارد؛ مشکلات اقتصادی مانع احداث کارگاه‌های شخصی و خود اشتغالی فارغ‌التحصیلان شده است؛ گرچه شغل اصلی اکثر روستاییان استان کشاورزی است، اکثر جوانان حتی فارغ‌التحصیلان هنرستان‌های کشاورزی به دلیل رواج کشاورزی سنتی و درآمد پایین تمایلی به این کار ندارند.

با توجه به پایین بودن نرخ اشتغال فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد، پیشنهاد می‌شود که برنامه‌ریزی برای ایجاد رشته‌های مختلف آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای با توجه به نیازهای بومی و محلی و مبتنی بر توانمندی‌های استان باشد؛ بین محیط‌های اشتغال و آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای تعامل بیش‌تری به وجود آید؛ آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای از نظر کمی و کیفی توسعه یابد؛ و مسئولان تسهیلاتی برای خود اشتغالی

محاسبه (۵۹/۳) در سطح معناداری ۰/۰۵ درصد، برای فرض صفر بزرگ‌تر از جدول (۳/۸۴۱) بوده است بنابراین، فرض مزبور مبنی بر استقلال فارغ‌التحصیل شدن از آموزش متوسطه شاخه فنی و حرفه‌ای شهرستان شهرکرد و میزان پذیرفته شدن فارغ‌التحصیلان در مراکز آموزش عالی دولتی رد شده است. در صورتی که میزان پذیرفته شدن در مراکز آموزش عالی دولتی یا غیردولتی مستقل از جنسیت فارغ‌التحصیلان بوده است (محاسبه شده ۰/۶۰۱ و جدول ۳/۸۴۲). در سطح معناداری ۰/۰۵، محاسبه (۷/۸۴۵) بزرگ‌تر از جدول (۷/۸۱۵) بوده است، بنابراین پذیرفته شدن فارغ‌التحصیلان در مراکز آموزش عالی دولتی یا غیردولتی مستقل از ناحیه آموزشی نبوده است. طبق ضریب کرامر، شدت این وابستگی ۰/۱۸۸ بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج تحقیق به بحث درباره این نتایج، مقایسه آن با تحقیقات مشابه و طرح چند پیشنهاد مبتنی بر یافته پرداخته می‌شود.

۱- از آن‌جا که اصلی‌ترین هدف اجرای دوره‌های آموزش متوسطه شاخه فنی و حرفه‌ای، آماده کردن افراد برای کسب حرفه‌های مناسب و بالا بردن توانایی شغلی آن‌ها است نباید فارغ‌التحصیلان آن با مشکل یافتن شغل مناسب روبه‌رو باشند؛ بنابراین آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای باید از لحاظ ساختار، محتوا و کیفیت با نیازهای اشتغال و انتظارات شغلی بخش‌های دولتی و خصوصی و نیازهای آینده منطقه هم‌خوانی داشته باشد و فارغ‌التحصیلان بدون در نظر گرفتن جنسیت با کم‌ترین انتظار مشغول کار شوند.

یافته‌های تحقیق اخیر مؤید یافته‌های تحقیق میرهادی و حسینی نسب است، زیرا نتایج تحقیق میرهادی [۱۷] نشان داده است که بین جنسیت فارغ‌التحصیلان دبیرستان‌های نمونه دولتی استان اصفهان و اشتغال آنها

فارغ‌التحصیلان، ایجاد کارگاههای کوچک و جذب آنها در کارخانه‌ها و کارگاه‌ها فراهم کنند.

۲- یکی از مهم‌ترین کارکردهای آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای باید تربیت نیروی کار متناسب با نیازهای بازار کار و آماده‌سازی دانش‌آموزان برای ورود به بازار کار باشد، بنابراین فارغ‌التحصیلان این آموزش‌ها باید در کم‌ترین زمان ممکن جذب مشاغل مرتبط با رشته تحصیلی خود شوند؛ در غیراین صورت هزینه‌ها و فرصت‌های صرف شده به هدر رفته است. با وجود این نتایج تحقیق حاضر نشان داده است که درصد بالایی از فارغ‌التحصیلان، در مشاغل غیرمرتبط با رشته تحصیلی خود اشتغال دارند. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق حسینی نسب و شعبانلو مطابقت دارد، زیرا در استان آذربایجان شرقی، ۱۸ درصد از فارغ‌التحصیلان در مشاغل مرتبط با رشته تحصیلی خود به کار اشتغال داشته‌اند، بین شغل و رشته تحصیلی در ۳۹ درصد از موارد هیچ‌گونه ارتباطی وجود نداشته است و ارتباط بین شغل و رشته تحصیلی ۱۵ درصد نیز، ناچیز بوده است. در استان آذربایجان غربی نیز شغل ۶۶/۶۶ درصد از شاغلان شاخه فنی و حرفه‌ای نظام جدید با رشته تحصیلی آنها مرتبط نبوده است و فقط ۲۳ درصد شغل مرتبط داشته‌اند.

نتایج پژوهش‌های متعددی که در استان‌های آذربایجان غربی، شرقی، سمنان، کرمانشاه و یزد اجرا شده است نیز بیانگر عدم ارتباط مشاغل با رشته‌های تحصیلی فارغ‌التحصیلان هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای بوده است [۱۵].

از عوامل مؤثر در نامتناسب بودن شغل و رشته تحصیلی فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای در شهرستان شهرکرد، عدم وجود پل‌های ارتباطی بین مراکز آموزشی و بخش‌های مختلف صنعتی، تولیدی، خدماتی و کشاورزی، بی‌نیازی بازار کار به بعضی از مشاغل به دلیل زیاد بودن تقاضا، نداشتن مهارت کافی برای احراز مشاغل مرتبط با رشته تحصیلی فارغ‌التحصیلان، پایین بودن درآمدها در برخی از مشاغل

مرتبط و نداشتن علاقه به اشتغال در شغل مرتبط با رشته تحصیلی بوده است. بنابراین پیشنهاد می‌شود که سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزشی با مطالعه و تحقیق کافی درباره نیازهای خاص بازار کار استان، رشته‌های تحصیلی را با هدف برآورده کردن نیازهای شغلی و حرفه‌ای فارغ‌التحصیلان و رشد و توسعه جامعه، طراحی و به اجرا بگذارند و همراه با به‌وجود آمدن تغییرات مطلوب در بازار کار، تغییرات لازم و متناسبی در رشته‌های شاخه متوسطه فنی و حرفه‌ای به‌وجود آورند تا امکان جذب و اشتغال فارغ‌التحصیلان فراهم شود. همچنین بین مراکز کاریابی و آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای هماهنگی‌های لازم صورت گیرد و

دانش‌آموزان درس‌های عملی و کارورزی خود را در بخش‌های صنعتی، خدماتی و کشاورزی مختلف بگذارند تا هم امکان مرتبط شدن مطالب نظری با عملی و هم زمینه آشنایی دانش‌آموزان با محیط کار و مشاغل مختلف فراهم شود.

۳- نتایج تحقیق حاکی از آن است که درصد کمی از فارغ‌التحصیلان، در مشاغل دولتی اشتغال دارند. نتایج این تحقیق مغایر با نتایج تحقیق میرهادی [۱۷] و هم‌خوان با تحقیق شعبانلو [۱۵] است. در مجموع ۷۷ درصد از فارغ‌التحصیلان دبیرستان‌های نمونه دولتی استان اصفهان در مشاغل دولتی و ۲۳ درصد در مشاغل غیردولتی اشتغال دارند. در صورتی که حدود ۳۸ درصد از فارغ‌التحصیلان آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای استان آذربایجان غربی در مؤسسات خصوصی، ۳۶ درصد در مؤسسات شخصی و فقط حدود ۱۳ درصد در مؤسسات دولتی و تعاونی‌ها اشتغال داشته‌اند.

۴- گرچه در چند سال اخیر میزان پذیرفته‌شدن دختران در مراکز آموزش عالی در سطح کشور نسبت به پسران فزونی یافته است، اما نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که تفاوت چندان زیادی بین میزان پذیرفته‌شدن پسران و دختران در مراکز آموزش عالی وجود نداشته

نتیجه کلی این پژوهش نشان می‌دهد که نرخ اشتغال دانش‌آموختگان آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در مقایسه با آموزش‌های نظری مطلوب‌تر است؛ و پیشنهاد کاربردی پژوهش این است که با توجه بیش‌تر به نیاز فزاینده توسعه در بخش‌های مختلف تولیدی و خدماتی، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای نیز از توجه و توسعه کمی و کیفی بیش‌تری بهره‌مند شوند. تجربه موفق کشورهای پیشرفته نشان می‌دهد که آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای باید چنان طراحی و اجرا شود و که مستعدترین دانش‌آموزان علاقه‌مند را جذب کند و محتوای آن چنان مناسب و غنی باشد که دانش، توانایی‌ها و مهارت‌های لازم و شایسته را برای فارغ‌التحصیلان خود فراهم سازد تا آن‌هایی که جذب مراکز آموزش عالی می‌شوند افرادی زبده و مستعد باشند و در سطوح علمی بالاتر به پیشرفت‌های چشم‌گیر نائل آیند و آن‌هایی که جذب مراکز آموزش عالی نمی‌شوند، در کم‌ترین زمان ممکن جذب شغل مورد علاقه خود شوند و بتوانند از مهارت‌ها و قابلیت‌هایی کسب کرده‌اند در عرصه تولید و فعالیت نهایت استفاده را ببرند و موجبات رضایت جامعه و کارفرمایان فراهم سازند و همچنین از صرف هزینه‌های عمومی و شخصی که ره‌آورد فردی و اجتماعی محدودی دارد، جلوگیری شود.

است، علت این است که اکثر فارغ‌التحصیلان جذب آموزش‌شده‌های فنی، حرفه‌ای و کشاورزی می‌شوند و این مراکز نیز به تفکیک جنسیت و مجزا دانشجوی می‌پذیرند.

۵- نتایج این بررسی نشان داد که اکثر فارغ‌التحصیلان پذیرفته شده در مراکز آموزش عالی، در رشته‌های کاردانی آموزش‌شده‌های فنی، حرفه‌ای و کشاورزی ادامه تحصیل داده‌اند. با توجه به این که ورود به رشته‌های کارشناسی و بالاتر در دانشگاه‌های دولتی مشروط به گذراندن دوره پیش‌دانشگاهی است و این فارغ‌التحصیلان باید در گروه‌های ریاضی فیزیک و علوم تجربی کنکور سراسری شرکت کنند و آزمون آن‌ها شامل درس‌هایی است که با محتوای دروس رشته‌های فنی حرفه‌ای تفاوت دارد، در نتیجه، میزان موفقیت آن‌ها در دستیابی به مقاطع بالاتر دانشگاه‌های دولتی کاهش یافته است؛ لذا پیشنهاد می‌شود که دانشگاه‌های دولتی با اختصاص دادن کنکور ویژه‌ای که محتوای آن با درس‌های دوره متوسطه هم‌خوانی داشته باشد، امکان ادامه تحصیل در رشته‌های مختلف را برای فارغ‌التحصیلان هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای فراهم کنند.

منابع

۱. مشایخ، ف. (۱۳۸۰) دیدگاه‌های نو در برنامه‌ریزی آموزشی. تهران: سمت.
۲. Masri, M.W. (2003) Vocational Education and the Changing Demand of the World of Work. President: National Center for Human Resources Development Jordan.
۳. Ministry of Education. (2001) Technical and Vocational Education. Pakistan : Ministry of Education.
۴. Mc Mahon, Walter W. (2006) Education and the Economy: The External Efficiency of Education. Educational Policy and Planning Project. ERIC. <http://www.eric.ed.gov>.
۵. Nieuwenhuis, F.M & Brandsma, J. (2001) Evaluation Criteria for the Development of VET- Systems. London : Falmer Press.
6. TESD System.(2003) Available @ <http://www.tesda.org/programs/tesdsvs.asp>
7. Mupinga, Davison. M. & Livesay, Kelly.(2004) Consider Vocational- Technical Education for Post Secondary Education. Indiana : Indiana State University in Terre Haute.
8. Boone, J & Sadrieh, A. and Ours, J.V. (2004) Experiment on unemployment Benefit Sanctions and job search behavior. Arbeit Institute for the study of labor. IZADPN0. 1000.
۹. حسینی نسب، د. (۱۳۷۱) بررسی میزان کارایی رشته‌های مختلف تحصیلی آموزش و پرورش با توجه به نیازهای جامعه در استان آذربایجان شرقی. فصلنامه تعلیم و تربیت، سال هشتم، شماره ۳۰، تابستان ۷۱، ص ۸۲-۹۵.

۱۰. ساخاراپولس، ج. (۱۳۷۱) جایگاه حرفه آموزی در برنامه درسی، ترجمه علی اعظم محمد بیگی. فصلنامه تعلیم و تربیت، سال هشتم، شماره ۲۹، بهار ۱۳۷۱، ص ۱۱۰-۱۲۳.
۱۱. مهرمحمدی، م. (۱۳۷۳) نظام آموزش فنی و حرفه ای در آلمان چیست؟ و از آن چه می توان آموخت؟ فصلنامه تعلیم و تربیت، سال دهم، شماره ۳۹ و ۴۰، پاییز و زمستان ۱۳۷۳، ص ۶۵-۴۵.
۱۲. مشایخ، ف. (۱۳۷۶) نگاهی به نظام آموزشی فرانسه: باز اندیشی، بازسازی ساختارها و بازآفرینی. تهران: انتشارات پژوهشکده تعلیم و تربیت.
۱۳. طالقانی نیا، م. (۱۳۷۱) رابطه آموزش‌های رسمی فنی و حرفه‌ای با اشتغال فارغ‌التحصیلان سالهای ۶۷-۱۳۶۳ در شهرستان‌های استان تهران، طرح پژوهشی. تهران: اداره کل آموزش و پرورش.
۱۴. فرشاد، م. (۱۳۷۴) رابطه آموزش‌های رسمی فنی و حرفه ای با اشتغال فارغ‌التحصیلان. طرح پژوهشی. تهران: مرکز تحقیقات آموزشی پژوهشکده تعلیم و تربیت.
۱۵. شعبانلو، ک. (۱۳۸۱) بررسی کارآیی بیرونی آموزش‌های فنی و حرفه ای نظام جدید آموزش متوسطه استان آذربایجان غربی، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، دوره هشتم، شماره ۳۱، پاییز ۱۳۸۱، ص ۸۳-۹۹.
۱۶. بازرگان، ع. (۱۳۷۴) نگاهی به روش‌های نمونه‌گیری و تعیین حجم نمونه در پژوهش‌های تربیتی. فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت، شماره ۴، بهار ۱۳۷۴، ص ۱۰۳-۹۱.
۱۷. میرهادی، م. (۱۳۸۲) بررسی کارایی درونی و بیرونی دبیرستان‌های نمونه دولتی استان اصفهان طی سالهای ۸۰-۱۳۶۸، طرح پژوهشی. اصفهان: شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان.
۱۸. مشاوران بانک جهانی. (۱۳۷۳) ارزیابی نظام‌های آموزش فنی و حرفه‌ای (راهنمای عملی)، ترجمه فریده مشایخ. تهران: انتشارات مدرسه.

19. Everitt. B.S. (1994) The Analysis of Contingency Tables. London : Chapman & Hall.